

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

9. veebruar 2017*

Eelotsusetaotlus — Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala — Direktiiv 2004/83/EÜ — Miinimumnõuded, mida kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad täitma, et saada pagulase staatus — Täiendava kaitse taotlus — Pärast pagulasseisundi tunnustamise taotluse rahuldamata jätmist esitatud täiendava kaitse taotluse siseriikliku läbivaatamismenetluse nõuetekohasus — Õigus olla ära kuulatud — Ulatus — Õigus suulisele vestlusele — Õigus kutsuda tunnistajaid ja viia läbi nende risküsitlus

Kohtuasjas C-560/14,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Supreme Courti (Iirimaa kõrgeim kohus) 24. novembri 2014. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 5. detsembril 2014, menetluses

M

versus

Minister of Justice and Equality,

Ireland,

Attorney General,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president L. Bay Larsen (ettekandja), kohtunikud M. Vilaras, J. Malenovský, M. Safjan ja D. Šváby,

kohtujurist: P. Mengozzi,

kohtusekretär: vanemametnik L. Hewlett,

arvestades kirjalikus menetluses ja 18. veebruari 2016. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- M, esindajad: *solicitor* B. Burns, *solicitor* S. Man, I. Whelan, *BL*, ja P. O'Shea, *BL*,
- Iirimaa, esindajad: E. Creedon, J. Davis ja J. Stanley, keda abistasid N. Butler, *SC*, ja K. Mooney, *BL*,
- Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek ja J. Vlácil,

* * Kohtumenetluse keel: inglise.

— Prantsuse valitsus, esindajad: D. Colas ja F.-X. Bréchet,
— Euroopa Komisjon, esindajad: M. Wilderspin ja M. Condou-Durande,
olles 3. mai 2016. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab seda, kuidas tõlgendada õigust olla ära kuulatud nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivis 2004/83/EÜ miinimumnõuete kohta, mida kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad täitma, et saada pagulase või muul põhjusel rahvusvahelist kaitset vajava isiku staatus, ja antava kaitse sisu kohta (ELT 2004, L 304, lk 12; ELT eriväljaanne 19/07, lk 96), ette nähtud täiendava kaitsega omistatava seisundi andmise menetluses.
- 2 Taotlus on esitatud Rwanda kodaniku M-i ning Minister for Justice and Equality (justiits- ja võrdõiguslikkuse minister, Iirimaa) (edaspidi „minister“), Iirimaa ja Attorney Generali vahelises menetluses, mis puudutab M-i poolt Iirimaa ametivõimudele esitatud täiendava kaitse taotluse läbivaatamise menetluse nõuetekohasust.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2004/83

- 3 Direktiivi 2004/83 artiklis 2 „Mõisted“ oli sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

- e) *täiendava kaitse nõuetele vastav isik* – kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik, kes ei kvalifitseeru pagulaseks, kuid kellega seoses on ilmnunud mõjuv põhjus arvata, et asjaomast isikut ähvardaks oma päritoluriiki või kodakondsuseta isiku puhul varasemasse alalise elukohariiki tagasipöördumisel reaalne oht kannatada tõsist kahju vastavalt artiklile 15, ja kelle suhtes ei kohaldata artikli 17 lõikeid 1 ja 2 ning kes ei saa või kõnealuse ohu tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla;

[...]“

- 4 Direktiivi artikkel 4 „Faktide ja asjaolude hindamine“ oli sõnastatud järgmiselt:

„1. Liikmesriigid võivad lugeda taotleja kohuseks esitada niipea kui võimalik kõik elemendid, mis on vajalikud rahvusvahelise kaitse taotluse põhjendamiseks. Koostöös taotlejaga on liikmesriigi kohus hinnata taotluse asjaomaseid elemente.

2. Lõikes 1 osutatud elemendid koosnevad taotleja avaldustest ning kõigist taotleja käsutuses olevatest dokumentidest taotleja vanuse, tausta, sealhulgas asjaomaste sugulaste tausta, identiteedi, kodakondsus(t)e, varasema elukoha riigi/riikide ja koha/kohtade, varasemate varjupaigataotluste ja reisimarsruutide kohta, isikutunnistustest ja reisidokumentidest, ning rahvusvahelise kaitse taotlemise põhjustest.

3. Rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamine peab toimuma individuaalsetel alustel ning selle käigus arvestatakse järgmist:

- a) kõik asjaomased faktid, mis on seotud päritoluriigiga taotluse asjus otsuse langetamise ajal; sealhulgas päritoluriigi õigusnormid ja nende kohaldamise viis;
- b) taotleja esitatud asjaomased avaldused ja dokumendid, sealhulgas teave selle kohta, kas taotlejale on saanud või võib saada osaks tagakiusamine või tõsine kahju;
- c) taotleja individuaalne positsioon ja isiklikud asjaolud, sealhulgas sellised tegurid nagu taust, sugu ja vanus, et hinnata, kas taotleja suhtes toime pandud või võimalikud aktid annavad taotleja isiklikest asjaoludest lähtudes välja tagakiusamise või tõsise kahju mõõdu;
- d) kas taotleja tegevus pärast päritoluriigist lahkumist seondus rahvusvahelise kaitse taotlemiseks vajalike tingimuste loomise ainu- või põhieesmärgiga, et hinnata, kas kõnealune tegevus põhjustab nimetatud riiki tagasipöördumisel taotleja tagakiusamise või talle tõsise kahju tekitamise;
- e) kas on võimalik mõistlikult eeldada, et taotleja annab ennast mõne teise riigi kaitse alla, mille kodakondsust ta saab tõendada.

4. Asjaolu, et taotlejale on juba osaks saanud tagakiusamine või tõsine kahju või tagakiusamise või tõsise kahju otsene ähvardus, on arvestatav märk taotleja põhjendatud tagakiusamishirmu või tõsise kahju kannatamise reaalse ohu kohta, kui puudub mõjuv põhjus arvata, et kõnealune tagakiusamine või tõsine kahju ei kordu.

5. Kui liikmesriigid kohaldavad põhimõtet, mille kohaselt on taotleja kohustatud põhjendama rahvusvahelise kaitse taotlust ja kui taotleja väidete aspekte ei toeta dokumentaalsed või muud tõendid, ei vaja need aspektid kinnitamist, kui on täidetud järgmised tingimused:

- a) taotleja on teinud tõsiseid jõupingutusi oma taotluse põhjendamiseks;
- b) esitatud on kõik taotleja käsutuses olevad asjaomased elemendid ja antud rahuldav selgitus muude asjaomaste elementide võimaliku puudumise kohta;
- c) taotleja väited on osutunud sidusateks ja usutavateks ning need ei ole vastuolus taotleja juhtumiga seotud olemasoleva konkreetse ja üldise teabega;
- d) taotleja on taotlenud rahvusvahelist kaitset nii vara kui võimalik, välja arvatud juhul kui taotleja suudab esitada hea põhjuse miks ta seda ei teinud; ja
- e) taotleja üldine usaldusväärsus on kindlaks tehtud.“

5 Sama direktiivi artiklis 15 „Tõsine kahju“ oli sätestatud:

„Tõsine kahju seisneb järgmises:

- a) surmanuhtlus või hukkamine või

- b) taotleja piinamine või ebainimlik või väärikut alandav kohtlemine või karistamine päritoluriigis või
- c) tõsine ja individuaalne oht tsiviilisiku elule või isikupuutumatusale juhusliku vägivalda tõttu rahvusvahelise või riigisisese relvastatud kokkupõrke puhul.“

Direktiiv 2005/85/EÜ

- 6 Nõukogu 1. detsembri 2005. aasta direktiivi 2005/85/EÜ liikmesriikides pagulasseisundi omistamise ja äravõtmise menetluse miinimumnõuete kohta (ELT 2005, L 326, lk 13) artikkel 3 „Reguleerimisala“ sätestas:

„1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse kõikide varjupaigataotluste, mis on esitatud liikmesriigi territooriumil, kaasa arvatud piiril või transiiditsoonis, ning pagulasseisundi äravõtmise suhtes.

[...]

3. Kui liikmesriigid kasutavad menetlust või kehtestavad menetluse, kus varjupaigataotlusi vaadatakse läbi nii Genfi konventsioonil põhinevate taotlustena kui muud liiki rahvusvahelise kaitse taotlustena, mis on määratletud direktiivi 2004/83[...] artiklis 15, kohaldatakse nad käesolevat direktiivi kogu menetluse vältel.

[...]“

Iirimaa õigus

- 7 Iirimaa õigus eristab kaht liiki taotlust rahvusvahelise kaitse saamiseks:
- varjupaigataotlus ja
 - täiendava kaitse taotlus.
- 8 Kumbagi taotlust menetletakse erimenetluses, kuivõrd täiendava kaitse taotlust puudutav menetlus, mis algatatakse alles pärast varjupaigataotluse rahuldamata jätmist, viiakse läbi pärast viimati nimetatud taotluse läbivaatamise menetlust.
- 9 Eelotsusetaotlusest ilmneb, et siseriiklikud õigusnormid, mis reguleerivad varjupaigataotluste läbivaatamist, sisalduvad peamiselt 1996. aasta pagulaste seaduses (Refugee Act 1996) põhikohtuasja asjaolude suhtes kohaldatavas redaktsioonis. Varjupaigataotluste läbivaatamise menetlus hõlmab ka individuaalset vestlust taotlejaga.
- 10 Täiendava kaitse taotluste läbivaatamise menetlust reguleerivad sätted sisalduvad ministri 9. oktoobri 2006. aasta määruses, mis käsitleb Euroopa ühendusi (täiendava kaitse saamise tingimused) (European Communities (Eligibility for Protection) Regulations 2006), mille peamine eesmärk oli direktiiv 2004/83 siseriiklikusse õigusesse üle võtta.
- 11 Täiendava kaitse taotlus tuleb esitada dokumendivormil, mille näidis asub kõnealuse määruse lisas.
- 12 Kõnealune määrus ei sisalda ühtegi sätet, mille kohaselt tuleks täiendava kaitse taotleja tema taotluse läbivaatamise käigus suuliselt ära kuulata.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 13 M sisenes Iirimaa 2006. aasta septembris üliõpilasviisiga. Õpingute lõppedes esitas M varjupaigataotluse, mille Refugee Applications Commissioner (varjupaigataotlusi lahendav volinik, Iirimaa) 30. augustil 2008 rahuldamata jättis. Selle otsuse peale esitatud kaebuse jättis Refugee Appeals Tribunal (varjupaigataotlejate kaebusi lahendav vaidlustuskomisjon, Iirimaa) 28. oktoobri 2008. aasta otsusega rahuldamata.
- 14 Seejärel esitas M. täiendava kaitse taotluse. See taotlus jäeti 30. septembril 2010 rahuldamata ja ministri 5. oktoobri 2010. aasta otsusega otsustati ta riigist välja saata. Minister tugines oma 30. septembri 2010. aasta otsuses suure osas varasematele otsustele, mis tehti seoses M-i varjupaigataotlusega, et järeldada, et ta ei olnud tõendanud mõjuvate põhjuste olemasolu, mis lubaksid asuda seisukohale, et tema suhtes valitseb tõsise kahju kannatamise oht, võttes arvesse eelkõige seda, et tema taotluses esitatud väidete usaldusväärsus on tõsiselt kaheldav.
- 15 6. jaanuaril 2011 esitas M tema täiendava kaitse taotluse rahuldamata jätmise otsuse peale kaebuse High Courtile (kõrge kohus, Iirimaa).
- 16 Kõnealuse kaebuse läbivaatamisel esitas High Court (kõrge kohus) Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kui taotleja esitab pärast pagulasseisundi tunnustamata jätmist täiendava kaitse taotluse ja kui tehakse ettepanek see taotlus rahuldamata jätta, siis kas liikmesriigile direktiivi 2004/83 artikli 4 lõike 1 teises lauses kehtestatud nõue teha taotlejaga koostööd näeb ette, et kõnealuse liikmesriigi ametiasutused peavad taotlejale esitama taotluse läbivaatamise tulemused enne lõpliku otsuse tegemist, et ta saaks esitada oma märkused kavandatava otsuse nende aspektide kohta, mille tõttu taotlus võidakse tagasi lükata?“

- 17 Euroopa Kohus leidis oma 22. novembri 2012. aasta kohtuotsuses M. (C-277/11, EU:C:2012:744) eelkõige, et sellise siseriiklike õigusnormidega kehtestatud süsteemi puhul – millega oli tegemist selle kohtuotsuse aluseks olnud kohtuasjas ja mida iseloomustab see, et pagulasseisundi tunnustamise taotluse ja täiendava kaitse taotluse hindamine toimub kahes eraldiseisvas ja üksteisele järgnevas menetluses – on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne kindlustada, et mõlemas menetluses oleksid tagatud taotleja põhiõigused, täpsemalt tema õigus olla ära kuulatud nii, et talle on antud võimalus esitada tulemuslikult oma seisukohad enne, kui tehakse mis tahes otsus, millega otsustatakse jätta talle taotletud kaitse andmata. Sellises süsteemis ei tähenda asjaolu, et huvitatud isik on juba tema pagulasseisundi tunnustamise taotluse läbivaatamise käigus nõuetekohaselt ära kuulatud, et sellise vorminõude võiks jätta täitmata täiendava kaitse taotluse läbivaatamise menetluses.
- 18 Pärast 22. novembri 2012. aasta kohtuotsust M. (C-277/11, EU:C:2012:744) tegi High Court (kõrge kohus) 23. juunil 2013 otsuse, et minister oli ekslikult jätnud korraldamata M-i tegeliku ärakuulamise tema täiendava kaitse taotluse läbivaatamisel.
- 19 Minister esitas selle otsuse peale kaebuse Supreme Courtile (Iirimaa kõrgeim kohus). M esitas kõnealuse otsuse peale omakorda vastukaebuse.
- 20 Neil asjaoludel otsustas Supreme Court (kõrgeim kohus) 24. novembri 2014. aasta otsusega menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas õigus olla ära kuulatud eeldab liidu õiguses seda, et direktiivi 2004/83 kohaselt täiendava kaitse taotluse esitanud isikule tuleb võimaldada seoses selle taotlusega suuline menetlus, sealhulgas õigus kutsuda tunnistajaid või viia läbi nende ristiküsitlus, kui see taotlus on esitatud olukorras, kus asjaomane liikmesriik vaatab pagulasseisundi tunnustamise taotluse ja täiendava kaitse taotluse läbi üksteise järel vastavalt kahes eraldi menetluses?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

- 21 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma küsimusega sisuliselt teada, kas õigus olla ära kuulatud nõuab, et juhul, kui sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, näevad vastavalt pagulasseisundi tunnustamise taotluse ja täiendava kaitse taotluse läbivaatamiseks ette kaks eraldiseisvat ja üksteisele järgnevat menetlust, tuleb täiendava kaitse taotlejale võimaldada seoses selle taotlusega suuline vestlus ja anda talle õigus kutsuda selle vestluse käigus tunnistajaid või viia läbi nende riskküsitlus.
- 22 Direktiiv 2005/85 kehtestab rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise menetluse miinimumnõuded ja täpsustab varjupaigataotlejate õigusi. Selle direktiivi artikli 3 lõiked 1 ja 3 täpsustavad, et direktiivi kohaldatakse varjupaigataotlustele, mida vaadatakse läbi nii 28. juulil 1951 Genfis alla kirjutatud pagulasseisundi konventsioonil (*Recueil des traités des Nations unies*, 189. kd, lk 150, nr 2545 (1954)) põhinevate taotlustena kui ka muud liiki rahvusvahelise kaitse taotlustena, mis on määratletud direktiivi 2004/83 artiklis 15 (kohtuotsus, 20.10.2016, Danqua, C-429/15, EU:C:2016:789, punkt 26).
- 23 Seetõttu otsustas Euroopa Kohus, et direktiivi 2005/85 kohaldatakse täiendava kaitse taotlustele üksnes juhul, kui liikmesriik on kehtestanud üheainsa menetluse, mille raames ta vaatab taotlusi läbi mõlema rahvusvahelise kaitse liigi, nii pagulasseisundi kui ka täiendava kaitse seisukohast (kohtuotsus, 20.10.2016, Danqua, C-429/15, EU:C:2016:789, punkt 27).
- 24 Toimikust nähtub aga, et põhikohtuasja asjaolude toimumise ajal see Iirimaa puhul nii ei olnud, mistõttu ei ole direktiiv 2005/85 selles liikmesriigis täiendava kaitse taotluste läbivaatamisel kohaldatav.
- 25 Kuivõrd õigus olla ära kuulatud on liidu õiguse üldpõhimõtteks oleva kaitseõiguste järgimise lahutamatu osa, lasub otsuste puhul, mis tuntavalt mõjutavad nende adressaatide huve, kohustus tagada asjaomaste adressaatide õigus olla ära kuulatud põhimõtteliselt liikmesriikide ametivõimudel, kui nad võtavad liidu õiguse kohaldamisalasse kuuluvaid meetmeid, isegi kui kohaldatavad õigusnormid sellist formaalsust sõnaselgelt ette ei näe (vt selle kohta kohtuotsused, 5.11.2014, Mukarubega, C-166/13, EU:C:2014:2336, punktid 49 ja 50, ning 11.12.2014, Boudjlida, C-249/13, EU:C:2014:2431, punktid 39 ja 40).
- 26 Seega – nagu Euroopa Kohus 22. novembri 2012. aasta kohtuotsuse M. (C-277/11, EU:C:2012:744) punktis 91 tõdes – kui sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, näevad vastavalt pagulasseisundi tunnustamise taotluse ja täiendava kaitse taotluse läbivaatamiseks ette kaks eraldiseisvat ja üksteisele järgnevat menetlust, siis peab taotleja õigus olla ära kuulatud olema täielikult tagatud mõlemas menetluses.
- 27 Eeltoodust ei saa aga järeldada, et sellises olukorras, nagu on kõne all põhikohtuasjas, nõuab see õigus, et täiendava kaitse taotluse läbivaatamisel tuleb tingimata läbi viia suuline vestlus.
- 28 Nimelt esiteks ei nähtu 22. novembri 2012. aasta kohtuotsuses M. (C-277/11, EU:C:2012:744) sisalduvatest sedastustest, et täiendava kaitse andmist puudutavas menetluses tuleks tingimata korraldada suuline vestlus.
- 29 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 52–55 on märkinud, piirdus Euroopa Kohus 22. novembri 2012. aasta kohtuotsuse M. (C-277/11, EU:C:2012:744) punktis 90 täpsustusega, et ei saa nõustuda eelotsusetaotluse esitanud kohtu ja Iirimaa seisukohaga, mille kohaselt asjaolu, et taotlejale juba võimaldati ärakuulamine varjupaigataotluse läbivaatamisel, muudab ärakuulamise korraldamise järgneva täiendava kaitse taotluse läbivaatamisel ülemääraseks. Sellega Euroopa Kohus pelgalt meenutas vajadust tagada täiendava kaitse taotleja õiguse olla ära kuulatud järgimine, isegi kui ta juba kuulati ära varjupaigataotluse läbivaatamisel, tuvastamata samas kohustust korraldada igal juhul suuline vestlus täiendava kaitse taotluse osas.

- 30 Teiseks on oluline märkida, et kuna selles valdkonnas Irimaal kohaldatavaid liidu õigusnorme ei ole, peab kõnealuse liikmesriigi sisemine õiguskord sätestama menetlusnormid, mis käsitlevad täiendava kaitse taotluse läbivaatamist, ja kõnealuse liikmesriigi ülesanne on selle raames tagada liidu õiguskorraga antud õiguste tõhus kaitse ja eelkõige tagada täiendava kaitse taotleja õiguse olla ära kuulatud järgimine (vt selle kohta kohtuotsus, 8.11.2016, Lesoochranárske zoskupenie VLK, C-243/15, EU:C:2016:838, punkt 65).
- 31 Sellega seoses tuleb rõhutada, et õigus olla ära kuulatud tagab asjaomasele taotlejale võimaluse esitada haldusmenetluses tulemuslikult ja tegelikult oma seisukoht täiendava kaitse taotluse suhtes ja põhjendused, mille alusel võiks pädev ametiasutus jätta eitava otsuse õigustatult tegemata (vt analoogia alusel kohtuotsused, 11.12.2014, Boudjlida, C-249/13, EU:C:2014:2431, punkt 54, ja 17.3.2016, Bensada Benallal, C-161/15, EU:C:2016:175, punkt 33).
- 32 Lisaks sellele peab õigus olla ära kuulatud võimaldama asjaomasel ametiasutusel asja menetleda nii, et otsus tehakse kõiki asjaolusid teades ja olulisi aspekte arvesse võttes, ja seda otsust sobivalt põhjendada, et taotlejal oleks vajaduse korral võimalik teostada oma kaebeõigust (vt selle kohta kohtuotsused, 18.12.2008, Sopropé, C-349/07, EU:C:2008:746, punkt 49, ja 11.12.2014, Boudjlida, C-249/13, EU:C:2014:2431, punkt 59).
- 33 Muu hulgas nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et õiguse olla ära kuulatud rikkumise olemasolu tuleb hinnata eelkõige asjaomast valdkonda reguleerivate õigusnormide põhjal (vt selle kohta kohtuotsus, 10.9.2013, G. ja R., C-383/13 PPU, EU:C:2013:533, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 34 Sellest järeldub, et viisi, kuidas täiendava kaitse taotleja peab saama teostada oma õigust olla ära kuulatud enne tema taotlust käsitleva lõpliku otsuse tegemist, tuleb hinnata direktiivi 2004/83 sätteid arvestades, mille eesmärk on eelkõige kehtestada miinimumnõuded tingimustele, mida kolmandate riikide kodanikud peavad täitma, et saada täiendavat kaitset (vt analoogia alusel kohtuotsused, 5.11.2014, Mukarubega, C-166/13, EU:C:2014:2336, punkt 55, ja 11.12.2014, Boudjlida, C-249/13, EU:C:2014:2431, punkt 45).
- 35 Täiendava kaitse taotluse lahendamiseks peab pädev ametiasutus kontrollima, kas taotleja vastab kõnealuse direktiivi artikli 2 punktis e sätestatud tingimustele, mis tähendab eelkõige seda, et tuleb kindlaks teha, kas on ilmnunud mõjuv põhjus arvata, et asjaomast isikut ähvardaks oma päritoluriiki tagasipöördumisel reaalne oht kannatada tõsist kahju, kuna ta ei saa või kõnealuse ohu tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla.
- 36 Selleks on sama direktiivi artiklis 4 sätestatud, et oluliste asjaolude hulgas, mida pädev ametiasutus peab arvesse võtma, esinevad eelkõige andmed ja dokumendid taotleja vanuse, tausta, isiku, kodakondsus(t)e, varasemate elukohariikide, varasemate varjupaigataotluste, reisimarsruutide ja kaitse taotlemise põhjenduste kohta ning laiemalt talle tekitatud või tekitada võidava tõsise kahju kohta. Pädev ametiasutus peab samuti arvesse võtma selgitusi tõendavate dokumentide võimaliku puudumise kohta ja taotleja üldist usaldusväärust.
- 37 Järelikult peab õigus olla ära kuulatud enne täiendava kaitse taotluse suhtes otsuse tegemist võimaldama taotlejal esitada oma seisukoht kõikide nende asjaolude suhtes, et oma taotlust põhjendada ja võimaldada ametiasutusel viia kõiki asjaolusid teades läbi faktide ja asjaolude individuaalne hindamine direktiivi 2004/83 artikli 4 kohaselt, et teha kindlaks, kas esineb tegelik oht, et taotleja kannatab päritoluriiki tagasipöördumisel tõsist kahju selle direktiivi tähenduses.
- 38 Neil tingimustel ei saa üldiselt asjaolu, et täiendava kaitse taotlejal oli võimalik oma vastav seisukoht esitada vaid kirjalikult, pidada selliseks, mis ei võimalda tõhusalt järgida tema õigust olla ära kuulatud enne tema taotluse suhtes otsuse tegemist.

- 39 Nimelt, võttes arvesse käesoleva kohtuotsuse punktis 36 nimetatud andmete laadi, ei saa põhimõtteliselt välistada, et need saab pädevale ametiasutusele tulemuslikult teatavaks teha täiendava teabe taotleja kirjalike avaldustega või selleks ette nähtud vastava dokumendivormiga, millele on vajaduse korral lisatud dokumentaalsed tõendid, mida taotleja soovib oma taotlusele lisada.
- 40 Selline menetluslik mehhanism on tingimusel, et see jätab taotlejale piisava kaalutlusruumi oma seisukoha väljendamiseks ja et tal on vajaduse korral võimalik saada kohast abi, oma laadilt niisugune, mis võimaldab taotlejal väljendada selgelt seisukohta andmete suhtes, mida pädev ametiasutus peab arvestama, ning esitada, juhul kui ta peab seda vajalikuks, andmeid ja hinnanguid, mis erinevad neist, mis on pädevale ametiasutusele tema varjupaigataotluse läbivaatamiseks juba esitatud.
- 41 Samuti võimaldab see mehhanism esitada pädevale ametiasutusele rahvusvahelise kaitse taotleja kohta andmeid, mis on loetletud direktiivi 2004/83 artikli 4 lõigetes 2–5, mille alusel see ametiasutus peab olulisi fakte ja asjaolusid individuaalselt hindama, ja seega võimaldab tal teha otsus kõiki asjaolusid teades ning põhjendada kohaselt oma otsust.
- 42 Lisaks tuleb meenutada, et sellises olukorras, nagu on kõne all põhikohtuasjas, toimub täiendava kaitse taotluse läbivaatamine pärast varjupaigamenetlust, mille käigus viidi rahvusvahelise kaitse taotlejaga tema varjupaigataotluse suhtes läbi suuline vestlus.
- 43 Selle vestluse käigus saadud teatud teave või teatavad andmed võivad samuti osutada tarvilikuks, et hinnata täiendava kaitse taotluse põhjendatust. Täpsemalt võivad andmed taotleja individuaalse seisundi või isikliku olukorra kohta olla asjakohased nii tema varjupaigataotluse kui ka tema täiendava kaitse taotluse läbivaatamisel.
- 44 Seega, kuigi varjupaigamenetluses läbi viidud suuline vestlus ei ole iseenesest piisav, et tagada taotleja õiguse olla ära kuulatud järgimist seoses tema täiendava kaitse taotlusega (vt selle kohta kohtuotsus, 22.11.2012, M., C-277/11, EU:C:2012:744, punkt 90), ei saa siiski välistada, et pädev ametiasutus võtab täiendava kaitse taotluse läbivaatamisel arvesse sellise vestluse käigus saadud teavet või teatavaid andmeid, mis võivad aidata kaasa sellele, et ta saaks asjaomase taotluse lahendada kõiki asjaolusid teades.
- 45 Siinkohal on veel oluline märkida, et täiendava kaitse taotleja õigus esitada kirjalikke põhjendusi, mis võivad tema taotlust kinnitada, pakub talle võimaluse esitada oma seisukoht hinnangu suhtes, mille pädev ametiasutus andis tema varjupaigataotluse lahendamisel sellele teabele või nendele andmetele.
- 46 Lisaks tuleb rõhutada, et kuigi uue suulise vestluse korraldamine täiendava kaitse taotluse läbivaatamisel võib pakkuda taotlejale võimaluse lisada uusi andmeid neile, mille ta on kirjalikult juba esitanud, ei nõua õigus olla ära kuulatud, et sellist võimalust talle pakutaks (vt selle kohta kohtuotsus, 5.11.2014, Mukarubega, C-166/13, EU:C:2014:2336, punkt 71).
- 47 Samas võib teatud juhtudel siiski olla konkreetsete asjaolude tõttu vaja korraldada suuline vestlus, et täiendava kaitse taotleja õigust olla ära kuulatud oleks tõepoolest järgitud.
- 48 Siinkohal on oluline meenutada, et kui mis tahes põhjusel ei ole rahvusvahelise kaitse taotleja esitatud andmed täielikud, aja- või asjakohased, nähtub direktiivi 2004/83 artikli 4 lõikest 1, et asjaomane liikmesriik peab tegema taotlejaga aktiivset koostööd, et oleks võimalik kokku koguda kõik tema taotluse hindamiseks vajalikud andmed (vt selle kohta kohtuotsus, 22.11.2012, M., C-277/11, EU:C:2012:744, punkt 66).

- 49 Järelikult tuleb suuline vestlus korraldada siis, kui pädeval ametiasutusel ei ole andmete alusel, mis tal on pärast kirjalikku menetlust ja taotleja suulist ärakuulamist varjupaigataotluse läbivaatamisel, võimalik objektiivselt ja kõiki asjaolusid teades kindlaks teha, kas on ilmnenud mõjuv põhjus arvata, et asjaomast isikut ähvardaks oma päritoluriiki tagasipöördumisel reaalne oht kannatada tõsist kahju, kuna ta ei saa või kõnealuse ohu tõttu ei taha anda ennast nimetatud riigi kaitse alla.
- 50 Sellises olukorras võimaldab suuline vestlus pädeval ametiasutusel küsida taotlejalt puuduolevaid andmeid, et tema taotlus lahendada ja vajaduse korral kontrollida, kas direktiivi 2004/83 artikli 4 lõikes 5 loetletud tingimused on täidetud.
- 51 Suuline vestlus tuleb samuti korraldada siis, kui seoses isikliku või üldise olukorraga, milles täiendava kaitse taotlus on esitatud, eelkõige näiteks kerge haavatavusega, mis on tingitud taotleja vanusest, tervislikust seisundist või asjaolust, et ta on kannatanud raske vägivalla all, ilmneb, et selline vestlus on vajalik, et anda talle võimalus esitada seda taotlust kinnitada võivate andmete suhtes täielik ja ühtne seisukoht.
- 52 Seega peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, kas põhikohtuasjas esineb spetsiifilisi asjaolusid, mis muudavad suulise vestluse täiendava kaitse taotlejaga vajalikuks selleks, et tema õigust olla ära kuulatud oleks tõepoolest järgitud.
- 53 Eeldusel, et selline vestlus oleks sellises menetluses, nagu on kõne all põhikohtuasjas, tulnud korraldada, ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohtu jaoks selge, kas täiendava kaitse taotlejal peab olema õigus asjaomase vestluse käigus kutsuda tunnistajaid ja viia läbi nende risküsitlus.
- 54 Siinkohal tuleb märkida esiteks, et selline õigus ületab nõudeid, mis tavapäraselt tulenevad õigusest olla haldusmenetluses ära kuulatud, lähtudes Euroopa Kohtu praktikast (vt selle kohta kohtuotsus, 7.1.2004, Aalborg Portland jt vs. komisjon, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, EU:C:2004:6, punkt 200), ja teiseks, et täiendava kaitse taotluste läbivaatamise suhtes kohaldatavad õigusnormid, täpsemalt need, mis on sätestatud direktiivi 2004/83 artiklis 4, ei omista oluliste faktide ja asjaolude hindamisel tunnistustele erilist tähtsust.
- 55 Sellest järeldub, et õigus olla ära kuulatud ei anna täiendava kaitse taotlejale õigust tema taotluse läbivaatamisel vajaduse korral korraldatava vestluse käigus kutsuda tunnistajaid või viia läbi nende risküsitlus.
- 56 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimusele vastata, et õigus olla ära kuulatud – nii, nagu see on kohaldatav direktiivi 2004/83 raames – ei nõua põhimõtteliselt, et juhul, kui sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, näevad vastavalt pagulasseisundi tunnustamise taotluse ja täiendava kaitse taotluse läbivaatamiseks ette kaks eraldiseisvat ja üksteisele järgnevat menetlust, tuleb täiendava kaitse taotlejale võimaldada seoses tema taotlusega suuline vestlus ja anda talle õigus kutsuda selle vestluse käigus tunnistajaid või viia läbi nende risküsitlus.
- 57 Suuline vestlus tuleb siiski korraldada juhul, kui pädeva ametiasutuse valduses olevatest andmetest või isiklikust või üldisest olukorrast, milles täiendava kaitse taotlus on esitatud, tulenevad spetsiifilised asjaolud muudavad selle vajalikuks, et asjaomane taotlus kõiki asjaolusid teades läbi vaadata; seda peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

Kohtukulud

- 58 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamiseks seotud kulud, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

Õigus olla ära kuulatud – nii, nagu see on kohaldatav nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/83/EÜ (miinimumnõuete kohta, mida kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad täitma, et saada pagulase või muul põhjusel rahvusvahelist kaitset vajava isiku staatus, ja antava kaitse sisu kohta) raames – ei nõua põhimõtteliselt, et juhul, kui sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas, näevad vastavalt pagulasseisundi tunnustamise taotluse ja täiendava kaitse taotluse läbivaatamiseks ette kaks eraldiseisvat ja üksteisele järgnevat menetlust, tuleb täiendava kaitse taotlejale võimaldada seoses tema taotlusega suuline vestlus ja anda talle õigus kutsuda selle vestluse käigus tunnistajaid või viia läbi nende risküsitlus.

Suuline vestlus tuleb siiski korraldada juhul, kui pädeva ametiasutuse valduses olevatest andmetest või isiklikust või üldisest olukorrast, milles täiendava kaitse taotlus on esitatud, tulenevad spetsiifilised asjaolud muudavad selle vajalikuks, et asjaomane taotlus kõiki asjaolusid teades läbi vaadata; seda peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

Allkirjad